

MISDAADROMAN ROND ERNST JANSEN STEUR

PETER DE ZWAAN DE LOVERMAN

ZWARTE ZWAAN

Peter de Zwaan
DE LOVERMAN

[Uitgeverij De Rode Kamer | Haarlem](#)

Introductie

Ernst Jansen, die Steur aan zijn naam toevoegde als eerbetoon aan zijn moeder, was een autoriteit op het gebied van de bestrijding van alzheimer, parkinson en multiple sclerose. Veel patiënten liepen weg met de vriendelijke neuroloog, maar anderen kunnen nog steeds zijn bloed wel drinken. Jansen Steur werd door het bestuur van het Medisch Spectrum Twente in Enschede in 2004 weggestuurd na ernstige verdenkingen van foute diagnoses, verslaving, vervalsen van recepten en cannabisgebruik gedurende meer dan vijf jaar.

De neuroloog hoefde zich niet te verantwoorden voor het medisch tuchtcollege of de strafrechter en kreeg de kans in Duitsland weer aan het werk te gaan. Pas begin dit jaar kwam de vraag: waarom lieten bestuurders, collega's en inspecteurs de specialist jarenlang in Enschede zijn gang gaan?

In *De Loverman* krijgt vrouwenversierder Elmer Melaan met die vraag te maken, evenals de eenzame Debby van Selm en de gepensioneerde wijkagent Ferdinand te Wolde. Ze vinden het antwoord in een verlaten gebied van de Ierse westkust.

Over *De Loverman*:

De Bezige Bij/Cargo: 'Prachtig boek, maar niet commercieel genoeg.'

Tomas Ross: 'Jaloersmakend.'

Uitgeverij Zwarte Zwaan is eigendom van schrijver Peter de Zwaan, winnaar van de Gouden Strop. Hij werd twaalf keer genomineerd voor een van zijn misdaadromans. Hij woont in Enschede en maakte het drama *Jansen Steur* van dichtbij mee.

Vooraf

Neuroloog Ernst Jansen die Steur aan zijn naam toevoegde als eerbetoon aan zijn moeder was jarenlang een autoriteit op het gebied van de bestrijding van alzheimer, parkinson en multiple sclerose. Aan zijn oordeel werd in het MST, het Medisch Spectrum Twente, in Enschede niet getwijfeld.

In 1990 kreeg de neuroloog een ernstig verkeersongeluk. Hij leed hevige pijnen door een gecompliceerde heupfractuur en slikte veel medicijnen. Gaandeweg werd duidelijk dat hij verslaafd was geraakt aan dormicum, een rustgevend medicijn tegen angstgevoelens.

Er kwamen klachten over verkeerde diagnoses. Al in 2000 werd een klacht gegrond verklaard. In het ziekenhuis maakten collega's grappen. 'Die patiënt heeft Jansen Steur-MS.'

Pas in 2004 moest de neuroloog uit Enschede vertrekken. Er werd geen aangifte gedaan van het vervalsen van recepten en cannabisgebruik en er werd bij het Medisch Tuchtcollege geen melding gemaakt van foute diagnoses.

Het was de bedoeling de affaire in de doofpot te houden, maar in september 2005 kwam De Twentsche Courant Tubantia met berichten. Meteen meldden zich tientallen patiënten met verhalen over de ellendige tijd die ze hadden doorgemaakt na een onjuiste diagnose. Sommigen verkochten hun huis om 'er nog een poosje van te maken wat er van te maken is' of gingen naar familieleden in het buitenland om 'alvast afscheid te nemen'. Bij minstens 13 patiënten zijn hersenoperaties gedaan op 'twijfelachtige indicatie'. Eén patiënte pleegde zelfmoord.

Volgens het MST was de afspraak dat Jansen Steur niet meer aan het werk zou gaan als neuroloog. Dat deed hij toch, in Duitsland. In 2006 werkte hij in het Sint Georg Krankenhaus in Bad Fredenburg waar hij na ruim een half jaar werd ontslagen. In 2009 werkte hij in de Schlossbergklinik in Bad Laasphe. Daar werd hij ontslagen na onthullingen in Tubantia en bij RTVOost. In 2010 werkte hij in het Mittelweser ziekenhuis in Nienburg bij Hannover.

Als de bestuursleden van het MST en de inspecteurs van de Inspectie voor de Gezondheidszorg hun werk hadden gedaan zou Jansen Steur eerder zijn weggestuurd en zouden medisch tuchtrechter en strafrechter zich al jaren geleden over zijn handelen hebben uitgesproken. De kans dat hij in Duitsland aan de slag had gekund was dan aanzienlijk kleiner geweest.

Voor mij zijn de mensen die de neuroloog jaren lieten doorwerken ook schuldig aan het lijden van vele patiënten. Daar gaat het in dit boek om. De basis berust op

feiten, het verhaal eromheen is fictie. Na een waarschuwing van een specialist in Twente: ‘Kijk uit met namen, je hebt kans dat ze je voor de rechter slepen, ook al weten ze dat ze zullen verliezen’, heb ik een aantal namen veranderd. De Loverman is er een sleutelroman door geworden, maar de strekking blijft even duidelijk.

Speciale dank ben ik verschuldigd aan:

Larry Iburg, die me de gelegenheid bood samen te werken met zijn uitgeverij Ellessy,

Lucien Baard van De Twentsche Courant Tubantia voor zijn hulp en suggesties,
Kees van Kempen voor zijn adviezen.

1 Harmen

‘Weet je waarom ik hier ben,’ vroeg de man met het Gandhimasker. ‘Niet kleinzerig doen. Zo hard sloeg ik niet. Waarom ben ik hier, doe een gok.’

De man die in foetushouding op de grond lag kreunde. ‘Omdat u geld wilt? Ik heb geld. U mag alles hebben.’

‘Ik heb alles al, Harmen,’ zei Gandhi, ‘want ik heb jou. Ik ben niet naar India gekomen voor je geld. Zal ik je vertellen waarom ik een masker draag?’

‘Omdat u me straks vrijlaat?’

‘Omdat ik denk dat je je dan beter concentreert op foto’s. Weet je wie dit is?’

‘Ik ken hem niet, echt niet.’

‘Mijn broer,’ zei Gandhi. ‘Hij kreeg van zijn neuroloog te horen dat hij alzheimer had, dat het met hem gedaan was. Hij slikte exelon tot hij voor een trein sprong. Weet je wat exelon met je doet, Harmen?’

De foetus knikte. ‘Je kunt misselijk worden en diarree krijgen.’

‘Voor diarree hoef je alleen maar een huis in Goa te huren,’ zei Gandhi. ‘Vertel eens waarom je hier zonder je vrouw bent?’ De foetus bewoog zijn lippen, maar zei niets.

‘Kan het hierdoor komen?’ vroeg Gandhi. Hij legde een waaier foto’s op de vloer, allemaal van een man en een vrouw. De foetus keek, kreunde, keek opnieuw, kokhalsde. ‘Hebt u ...’

‘Ik heb de foto gestuurd waardoor jij ruzie met je vrouw kreeg. Dat een vrindje van je patiënten de dood in dreef kon je geen donder schelen, maar dat je vrouw zich met haar blote kont op de foto liet zetten met een vreemde vent kon je niet verdragen. Straks krijg jij van mij exelon, dan vergeet je haar wel.’

De foetus drukte zijn handen tegen zijn mond. Gandhi moest ze wegschoppen om het gestamel te kunnen verstaan. ‘Waarom ik. Ik heb nooit ...’

‘Iets voorgeschreven? Jij hebt de vrouw van mijn broer een zwijggeldcontract voorgelegd. Ze had kanker, maar daar zat jij niet mee. Een juridisch medewerker kwam aan de deur. Of ze wilde tekenen, dat was beter voor haar. Wat zei jij ook weer over de patiënten die helemaal niet ziek waren? Dat ze blij moesten zijn in plaats van boos? Jij hebt haar geld laten aanbieden, omdat je je vriend de neuroloog wilde beschermen, net als het ziekenhuis waarvan jij bestuursvoorzitter was. Mijn broer dood, jij dood. Ik ga je volplakken met exelonpleisters van 9,5 milligram. Het werkzame bestanddeel is rivastigmine en dat remt het enzym acetylcholinesterase. Je hersenzenuwen gaan er beter door functioneren. Ik heb 50 pleisters bij me. Je

hersenzenuwen gaan erg goed functioneren in de komende uren.' Gandhi pakte de foetus beet en sleepte hem de trap op naar een kamer met uitzicht op de rivier Mandovi. 'Kleed je uit.'

De foetus bleef bewegingloos liggen, met ogen die zeiden alsjeblieft, doe het niet, neem mijn geld, neem alles, maar doe dit niet.

Gandhi liet een scalpel zien. 'Voor elke tien seconden die je me laat wachten maak ik een snee van een decimeter.'

Na twee sneeën ging het vlug. 'Pak je pen en schrijf op de krant die je gisteren hebt gekocht: Ik heb er genoeg van.' ... 'Zet je handtekening.' ... 'Pak handboeien uit die tas en maak je vast aan de kluis.'

Het plakken van de pleisters op rug, billen en bovenbenen vroeg een kwartier omdat Gandhi er de tijd voor nam. Hij klonk tevreden toen hij klaar was. 'Zijn je al meer bijverschijnselen te binnen geschoten?'

'Gewichtsverlies? Duizeligheid?'

Gandhi lachte. 'Vergeet verminderde eetlust niet. Het zal lang duren voor je honger krijgt met 50 exelon 9,5 milligram. Psychische klachten, Harmen. Astma, longemfyseem, overgevoeligheid voor alles, hartkloppingen, hartritmestoornissen en laten we de rusteloosheid niet vergeten. Stilzitten zal straks niet meevallen.' Hij pakte een fles uit zijn tas en zette hem naast de foetus. 'Op den duur krijg je dorst. In deze fles zit exelon. Je krijgt dorst en je gaat je afvragen: wil ik dood aan uitdroging of zal ik het er op wagen. Uiteindelijk ga je drinken, Harmen. Diarree, hartkloppingen. Ik denk niet dat je aan astma toekomt. Ik leg de scalpel naast de fles voor het geval het je te veel wordt, maar ik verwacht niet dat je het lef hebt. Verspil geen tijd met denken aan de huishoudster die voor je zorgde. Ze is in Mumbai en herinnert zich zelfs je naam niet. Denk aan het nut van vriendschappen in de medische wereld en aan je vriend Ernst terwijl je sterft.'

De man naast de kluis bewoog of hij spasmen had. Na een half uur stroomde vocht over zijn wangen, zijn hals, zijn bovenlichaam, zijn benen. Toen het begon te stinken in de kamer verzamelde Gandhi de foto's. Hij pakte zijn tas, veegde alles af wat hij had aangeraakt en ging weg zonder om te kijken.

2 Debby

Als je vaak bent geslagen en een paar weken lang is iedereen aardig, dan vraag je je af waar de fout zit. Omdat het niet kan dat iedereen aardig doet en omdat het niet hoort dat je dat koestert, want je weet dat de pijn altijd aanwezig blijft, op de achtergrond, maar klaar om je te bespringen.

Zo voelde Debby van Selm het, dat pijn altijd terugkwam. Heel haar leven had ze zichzelf getraind in weerbaarheid omdat ze op de basisschool al wist, heel verdomd goed wist, dat geluk iets was wat aan haar voorbij zou gaan. Of snel zou verdwijnen, te paard nadat het te voet was gekomen, waarschijnlijk in een snelle auto, zo-eentje waar ze oorsuizingen van kreeg als hij brullend wegreed: daar ging haar geluk, hoe kwam ze zo stom om te denken dat het zou blijven, werd ze dan nooit volwassen? Trouw nooit met iemand van wie iedereen - iedereen? toen het misging echt iedereen - zei dat hij een borderliner was. Neem nooit een kind, en als je het toch doet, geef het geen fiets als het zes jaar wordt. Denk nooit dat het leven ooit verder gaat nadat je kind is verongelukt. En geloof nooit, absoluut helemaal nooit, de mensen die zeggen dat verdriet slijt en dat er een keer iemand komt die je gelukkig zal maken. Iemand als Hugo.

Hij had haar aangesproken op die zeldzame avond waarop ze zich roekeloos voelde, de avond waarop ze dacht dat niets haar kon gebeuren, uitgerekend toen en ze had de voortekenen niet herkend omdat het een avond was waarop ze niet van plan was iets te herkennen.

Ze waardeerde dat hij geen binnenkomer had, geen voorgekookte zin waarbij mannen slim gingen kijken omdat ze trots waren dat ze hem hadden bedacht en onthouden. Wie 'nee' zei na zo'n zin was een trut, of een hoer, dat hing af van de plaats en de tijd.

Hij kwam naast haar zitten en zei: 'Als ik er twee bestel, drink je dan mee of draai je je rug naar me toe en moet ik het alleen opknappen?'

Hij was stil blijven zitten terwijl ze dronken, langzaam en zonder naar elkaar te kijken. Pas toen ze, allebei tegelijk, hun glas hadden neergezet zei hij: 'Ik heet Hugo. Zeg maar Henk als je Hugo te opschepperig vindt.'

'Ik heet Debby, Hugo,' zei ze. En de meeste mensen noemen me niets, omdat ze me niet zien staan. Daarom willen ze me ook hebben in winkels, omdat een verkoopster die je niet ziet niet bedreigend is en omdat ik gewend ben dat niemand me ziet, ben ik het zo gewoon gaan vinden dat iedereen meteen weet dat het geen pose is.

Als het niet zo'n speciale avond was geweest zou ze naar buiten zijn gelopen,

maar nu niet. Ze had bij het opstaan al gevoeld dat het een dag zou worden die voor haar was bedoeld. Ze had geen hoofdpijn, ze dacht niet aan waar ze niet aan wilde denken en als ze het wel deed kon ze het wegschuiven. Niet door druk te doen, maar gewoon door zichzelf ervan te overtuigen dat ze de dag niet moest bederven.

Hij bood een tweede drankje aan, maar geen derde, omdat ze dan misschien zou denken dat hij haar dronken wilde voeren. Hij vertelde over de zaken die hij deed, de auto waarin hij reed - meestal, niet vanavond omdat hij van plan was te drinken en hij niet wilde rijden als hij een glas op had -, het huis dat hij bezat, 30 kilometer verderop, het moest meer dan toeval zijn dat ze elkaar hadden ontmoet en of ze hier vaak kwam.

‘Bijna nooit,’ zei ze. ‘Af en toe.’

Als de avonden te lang waren en ze zich zo goed voelde dat ze kon drinken zonder dat de beelden zouden verschijnen die ze altijd zag als ze aan hem dacht, beelden die gepaard gingen met gillen, omdat hij gegild moest hebben toen hij de greppel in reed en verdronk in nog geen decimeter water met de fiets over hem heen en zijn rechtervoetje vast in de spaken.

‘Het lot,’ zei hij. ‘Voorbestemming, hoe noemen ze zoiets. Het heeft zo moeten zijn.’

Ze zei ‘ja’ maar ze begreep niet goed wat hij bedoelde. Ze schatte hem op rond de 40. Bijna 1.85 meter lang. Slank. Gespierd, dat had ze meteen gezien, onder het blauwe colbertje zat een gespierd lijf, minstens 3 dagen in de week naar de sportschool. Gebruind, met zonneplooitjes bij de ooghoeken, ze dacht dat hij uit het buitenland kwam, maar ze vroeg er niet naar. Gitzwart haar waar geen verf aan te pas was gekomen. Misschien iets te volle lippen, als ze hem beter had gekend had ze gevraagd of zijn mond was gebotoxt. Hoe kon zo iemand haar zo bijzonder vinden dat hij sprak over voorbestemming?

‘Wat zie je in mij?’ vroeg ze en ze beet op haar tong. Wat was dat nou voor een vraag, zie je wel dat ze zelfs haar plezier probeerde te bederven op dagen waarop ze zich top voelde?

Hij gaf geen antwoord en dat deed haar smelten. Hij keek met ogen die zo zacht waren dat ze er met haar vingertoppen over wilde wrijven en zei dat hij blij was dat hij juist naar deze bar was gegaan hoewel er heel wat in de buurt waren die er mooier uitzagen.

Dat moest ze toegeven. De Caram-bar zag er niet bijzonder uit en er kwam geen bijzonder publiek, gewone mensen, eerder somber dan vrolijk waardoor ze soms het gevoel had dat ze de enige was die bereid was om te lachen zogauw zich iets leuks voordeed. Dat hij zei dat hij blij was dat hij de Caram-bar had gekozen was om haar

een plezier te doen en dus een antwoord op: wat zie je in mij.

Hij vroeg of ze iets wilde eten toen de keuken net was gesloten en ze moest lachen om zijn teleurgestelde gezicht en zijn hardnekkige pogingen om in elk geval salade bij de portie bitterballen te krijgen omdat hij elke dag salade at.

‘Dag,’ zei hij toen hij haar thuis had gebracht en ze zich afvroeg wat ze moest zeggen als hij mee naar binnen wilde, waar niets was zoals het moest zijn als je een man meenam. Alleen ‘dag’ en toen ze de voordeur open had: ‘We zien elkaar’.

3 Elmer

Als hij in de stoel naast het zwembad zat, dacht Elmer Melaan vaak na over tijd. Dat het zo'n verschil maakte of hij naar de achterwand keek met de zon en het strand met de palmen, of naar Claire-Anne met de borstvergroting en buikcorrectie. Als hij naar de achterwand keek, duurde een uur lang, als hij naar Claire-Anne keek, was een uur voorbij voor hij het wist. En hij deed precies hetzelfde. Hij zat en keek, en dacht een eind weg. Over tijd, over vroeger, over Claire-Anne en over Ludo, die er een handje van had om thuis te komen op ogenblikken waarop het niet uitkwam, die nooit zei wat hij dacht, die alleen naar je staaarde met ogen waar hij bang van werd. Hij had 'nee' moeten zeggen toen Ludo Peijnenborg vroeg of hij mee wilde naar Nederland. Hij had goed naar die ogen moeten kijken en moeten zeggen: 'Ik hou het hier nog wel een poosje uit, wat moet ik in Nederland? De stranden van Curaçao zijn vol vrouwen en elke week komen er nieuwe. Dank u voor het aanbod.'

Nu zat hij dus in 't Gooi een beetje voor zich uit te denken. Een halfbloed uit Bonaire die via Curaçao naar Nederland was gekomen omdat Ludo iemand nodig had die met vrouwen overweg kon en die geen last had van zijn geweten. Ludo had hem gekozen omdat hij had gehoord dat Elmer de beste was en een geweten bezat dat nooit uit de verf was gekomen.

'Aan welke vrouw zit je nou weer te denken,' vroeg ClaireAnne, die het trapje oplom waar Elmer zijn stoel naast had gezet.

'Aan jou,' zei Elmer, omdat dat het goede antwoord was. Hij wachtte met het pakken van de handdoek omdat het hoorde bij het spel dat ze speelden. Claire-Anne wilde dat hij de tijd nam om naar haar te kijken voor hij de handdoek aanreikte. Precies lang genoeg kijken en het punt vóór zijn waarop haar stemming omsloeg en ze hem wegduwde, zelf de handdoek greep en naar het huis liep aan de andere kant van de tuin. Het kon haar niet schelen of het regende, of koud was; als ze kwaad was had de natuur geen invloed.

Hij bekeek haar lichaam dat overal even bruin was, dat nergens een sproetje had, of een vlekje en dat vol zat met spieren. Geen onsje vet, geen putje in de dijen. Ze was te lang naar zijn smaak, iets meer dan 1.70 meter, en hij had een hekel aan de manier waarop ze haar lange haren rondzwepte en tevreden keek als hij werd getroffen door druppels. Ze was blond van nature, dat zag hij elke keer als ze uit het water kwam, maar haar hoofdharen waren even zwart als die van Ludo. Ze was 20 jaar jonger dan Ludo, maar ze zou er als ze in de 50 was nog net zo uitzien als nu, als hij naar haar keek kon hij zich niet voorstellen dat hij zich daar in vergiste.

Hij gaf de handdoek toen hij de ogen van Claire-Anne zag vernauwen, heel even, als je haar niet kende zou je denken dat ze knipperde. ‘Alsjeblieft,’ zei hij. ‘Je bent mooi. Zo móói.’

Precies de goede toon, met een blik van volledige overgave, niemand hoefde hem te vertellen hoe hij naar vrouwen moest kijken.

‘Jaja. Wrijf me nou maar droog, jij met je praatjes.’

Terwijl ze de ijzeren stang van het trapje vast had droogde hij haar haren, haar nek, haar rug. Net boven de billen hield hij op. Hij pakte zacht een schouder en draaide haar een kwartslag terwijl hij zelf net iets meer draaide. Ze wilde dat hij meer bewegingen maakte dan zijzelf, omdat zij de baas was tot Ludo verscheen. Hij zag haar naar de klok kijken en hoorde haar ‘kalm maar aan’ mompelen. Opnieuw dacht hij aan tijd. Een uur ging het snelst als hij Claire-Anne afdroogde, op de stoel legde met het dikke kussen en haar befte. Verder kwam hij nooit. Hij had het een keer geprobeerd, in het begin, toen hij nog niet precies wist hoe het hoorde en hij kon nog kwaad worden op zichzelf omdat hij haar blik verkeerd had ingeschat. Zijn talent lag in het omgaan met vrouwen, ze taxeren, ze laten doen wat hij wilde en bij Claire-Anne had hij gefaald. Hij had een week lang pijn in zijn ballen gehad en het gevoel dat zijn trots door een wringer was gehaald. En ze had niet eens gekeken of ze iets deed wat niet hoorde. Ze had geknepen, gezegd dat hij zich niet moest aanstellen en zijn hoofd tussen haar benen geduwd omdat hij verder moest met zijn werk.

Meestal kwam ze drie keer klaar voor ze hem een zet gaf. Soms duurde het langer en kreeg hij pijn in zijn tong of kramp in zijn kaken, maar opgeven deed hij nooit en soms liet ze merken dat ze dat waardeerde.

‘Zo beroerd ben je eigenlijk niet,’ zei ze toen ze genoeg had.

Loomheid, voldaanheid, dat was wat Elmer in haar stem hoorde. Dit was het moment voor het stellen van vragen, voor hij het wist, was het voorbij. Hij pakte een badjas en wikkelde hem om haar heen. ‘Tegen de kou, je begint te rillen. Was Ludo echt kwaad op me, omdat Gonda zei dat ze niet weg kon, of deed hij alsof?’

Hij zag haar ogen groot worden. ‘Ludo die deed alsof? Denk je dat hij ooit doet alsof? Ludo?’ Ze klonk een beetje buiten adem. ‘Heb je wel door voor wie je werkt, Elmer?’

Beter dan ze dacht, alleen hoefde ze dat niet te weten. ‘Hij keek ...’ Alsof ik er was geweest. Alsof hij Romero op me af zou sturen, of honden. Alsof ... ‘Ik bedoel: hij zei niet veel. Alleen dat hij teleurgesteld was. Gonda kon niet weg omdat ze een afspraak had met William. Ik dacht dat Ludo dat begreep. Ze is met William getrouwd, dus wat moest ze? Dat zei ik. Ik zei: “Ludo, Gonda Kroshoop kon echt niet”. Ik dacht dat hij daar begrip voor had, maar door de manier waarop hij keek,

wist ik het niet zeker.’

‘Wat weet jij van Ludo, Elmer?’ Vlakke stem, een blik of ze niet geloofde dat hij meende wat hij zei. ‘Je kent hem nu al een poosje. Hoe zie jij hem?’

Als een gevaar. Met ogen waarin vreemde lichtjes branden. Als een fanaticus. ‘Als iemand die zijn zin wil hebben?’ Een antwoord in de vorm van een vraag kon zelden kwaad.

‘Altijd,’ zei Claire-Anne. ‘Altijd zijn zin, vergeet ‘altijd’ niet, Elmer. Daar draait alles om.’

‘Niemand kan altijd zijn zin krijgen. Ik bedoel ...’

‘Ludo wel, geloof me maar. Het heeft met vroeger te maken. Toen hij klein was. Ik vertel het je misschien wel een keer. Wat er is gebeurd, toen. Nou moet je weg anders kom je te laat.’

Hij wist zeker dat hij geen afspraak had. ‘Ik ga straks televisie kijken. Of naar bed.’

‘Jij gaat naar Bergen aan Zee.’ De vlaag van vertrouwelijkheid was voorbij, het staal in de stem was terug. ‘Ludo wil dat je je fout goedmaakt, dus je gaat naar Gonda.’

Dat was het probleem met Ludo. Als iets niet ging zoals hij het wilde, was dat een fout. Gonda moest weg met haar echtgenoot, iedereen kon begrijpen dat daar niets aan was te doen.

‘William Kroshoop had vanmorgen een afspraak met iemand over nieuwe contracten, Elmer, en Ludo wil daar alles over weten.’

Alles en als Ludo zei ‘alles’, dan bedoelde hij alles.

‘Gonda wil alleen naar een Van der Valk hotel en daar moet ik eerst een kamer zien te krijgen. Het is de vraag of er nog een vrij is.’

Pas bij de deur naar het terras draaide Claire-Anne zich om. ‘Het lijkt me beter voor jou dat er nog een kamer is. Schiet een beetje op en bel. Ik ga Ludo niet vertellen dat je geen zin had in een afspraak met Gonda, of dat ze niet mee wilde omdat jij geen kamer kon krijgen. Uitleggen doe je zelf maar.’

Bij andere vrouwen was hij het die de lijnen uitzette, maar niet bij Claire-Anne. Zij trok de grenzen, zij bepaalde wat hij moest doen. Hij wist dat ze plannen met hem had, maar hij kon er niet achterkomen of ze verder gingen dan het zwembad en het terras. In het huis mocht hij niet komen, daar heerste Julita die een combinatie van Nederlands en Engels sprak tegen Ludo en Claire-Anne en Filippijns tegen hem. Julita zorgde voor het personeel in de keuken, de tuin en de garage. Allemaal landgenoten die alleen hun eigen taal spraken. Zijn terrein was de ruimte boven de garage achter het zwembad waar hij verbleef als Ludo zei dat hij de volgende dag

nodig was. Vijf auto's beneden, twee kamertjes en een keuken boven, een balkon met uitzicht op het eerste stuk van de oprijlaan, hij kon het hek zien en als het lang openstond werd hij geacht een kijkje te nemen.

In zijn kamer pakte hij het notitieboekje uit de cassette waarin een video over Bonaire had gezeten en noteerde hij hoe laat Ludo was weggegaan en hoe lang hij en Claire-Anne in het zwembad waren geweest. 'Vanavond met Gonda. William sprak over contracten.' Hij schreef in het Papiamentodialect van zijn moeder. Misschien zou Ludo het boekje vinden. Maar hij zou het niet kunnen lezen. Als hij genoeg feiten had verzameld zou hij Ludo vragen of hij terug mocht naar Bonaire. Heel beleefd vragen, zonder te zeggen dat hij het boekje had. Misschien zou hij er een zijdelingse opmerking over maken, een kleine hint geven, maar waarschijnlijk zou Ludo er niet op reageren. Hij had een halfbloed uit een gevangenis gehaald, hoe serieus kon hij zo'n loser nou nemen.

Elmer rilde toen hij Ludo's auto door het hek zag rijden. Hij noteerde de tijd en borg het boekje weg. Daarna pakte hij de telefoon.

'Dag, Gon, lieverd, ik moet je zien. Ik heb alvast een kamer in Van der Valk besproken, want ik weet dat je geen 'nee' zult zeggen. Ik mis je en nog een keer 'nee' kan ik niet verdragen. Je moet komen, schat. Tot vanavond.'

4 Debby

Ze wou. Dat was wat ze deed, een leven leiden van wou, lichtjaren verwijderd van het leven van wil dat ze zag in de bladen met de grote kleurenfoto's en in televisieprogramma's waarin het echte verdriet werd veroorzaakt door een foute jurk op een galafeest of een foto genomen onder een verkeerde hoek.

Haar leven was wou vanaf haar jongste jeugd, vanaf de dag dat ze getroost wilde worden door moeder omdat ze was gevallen, wilde spelen met speelgoed van Jules en Jacob, niet bang wilde zijn als vader binnenkwam met een gezicht vol metaaldeeltjes en spatjes van de olie waarmee zijn machines werden gesmeerd. Ze wou wat haar broers hadden, ze wou kleren die nieuw waren, ze wou ... liefde. Liefde was het woord dat haar verlanglijst aanvoerde, ook toen ze nauwelijks wist wat het betekende, al kreeg ze een idee door de manier waarop haar vader naar haar moeder keek en de omzichtigheid waarmee hij haar behandelde.

Mooie moeder. Mamma. Uit wie het leven verdween of een onzichtbare hand het uit haar kneep, maar die tot het laatst het huis lichter maakte. Zo zat het in het geheugen van Debby en zo moest het blijven.

Op foto's leek ze op haar moeder, maar dat kwam doordat foto's te plat waren om een karakter weer te geven.

Mamma die ziek werd. Met dezelfde wenkbrauwen die tegen elkaar waren gegroeid, hetzelfde knobbeltje op de neus dat naar opzij leek te wijzen, dezelfde kin die niet paste bij de wangen, maar die haar gezicht op deed leven, hetzelfde weerbarstige haar. Hetzelfde als Debby, maar heel anders, doordat bij haar de gloed van moeder afwezig was en vervangen door dofheid en de neiging zich weg te cijferen door een houding van je denkt dat je me ziet maar ik ben er niet. Iedereen merkte het, en zei het, waardoor ze zich steeds verder in zichzelf terugtrok. De hardste woorden kwamen van vader die, naarmate moeder verder wegteerde, met steeds meer weerzin naar haar keek: hetzelfde als zijn vrouw, maar anders op alle punten en daardoor iets wat je beter uit je buurt kon houden.

Ze stond achter de werkplaats die vader zijn fabriek noemde en hoorde ze bezig: vader, Frank, de man met wie hij vanaf het begin samenwerkte, en twee mannen van voor in de 20, de een met een kunstbeen, de ander met een ziekte die ze niet begreep maar waardoor hij met zijn hoofd rukte en schreeuwde en vloekte. Vader was bezig met de vlakbank, Frank met de afkortzaag. De twee jonge mannen van wie ze de naam niet kende waren bezig in het magazijn met het stapelen van aluminium platen

en het laden van de kleine vrachtauto. ‘Van Selm, metalen kozijnen’ stond in bleekrode letters op de portieren en boven het magazijn. Vader en Frank spraken over de ziekte van moeder, die steeds erger werd. ‘Nog een maand,’ zei vader, ‘misschien twee.’ ‘Kloten,’ zei Frank. Ze klonken geen van beiden of ze betrokken waren bij het onderwerp, ze bespraken zaken die geen keer hadden, rustig en zonder emotie.

Ze luisterde en voelde haar lichaam trillen. Moeder en ziekte, het deed elke keer pijn, zoals de manier waarop haar vader sprak pijn deed, hoe kon vader zo praten over de vrouw die hij zo mooi vond.

Ze verstijfde toen ze haar naam hoorde.

‘Ik zou niet weten wat ik straks met Debby moet,’ zei vader. ‘De jongens kunnen in de zaak,’ zei Frank.

‘In plaats van die twee, daar.’

Ze zag niets, maar ze wist dat haar vader met een duim naar het magazijn en de auto wees, de dagen van de man met het been en de schreeuwer aan wie Jules en Jacob zoveel plezier beleefden, waren geteld.

‘Zij kan niks. Misschien het huis. De administratie kan ik zelf doen.’

Moeder deed het papierwerk, nog steeds, zittend in het bed met een triplex plaat op haar knieën waarop de rekeningen en de opdrachten lagen.

‘Als ze niet zo lillek was dan kon ze misschien ergens in de kost.’

Vader zei lillek als hij het meende, als een vrouw lillek was dan was het erger dan lelijk.

‘Ik dacht dat je je vrouw had beloofd dat ze naar school mocht. De mavo, op zijn minst.’

‘Alleen als het eraf kan. Zo goed gaat het niet, de laatste tijd. Als het niet anders kan, zoek ik werk voor haar.’

Wat ze verder hoorde was het ruisen van het bloed in haar oren en wat ze voelde was het prikken van haar nek, de tranen in haar ogen. Waar ze van schrok was de gedachte die in haar opkwam, de weerstand die ze opeens voelde, het verzet dat opgloeide. Dan ga ik weg, dacht ze, want ik word rijk, en gelukkig.

Het was de eerste keer dat ze het dacht. In de jaren die volgden, zou ze het nog twee keer denken. Toen Godfrey haar mee had genomen en toen Hugo haar zo lang had aangekeken dat ze warmer werd dan een bosbrand.

Ze was de jongste en omdat Jules en Jacob een vrijheid hadden bevochten waar ze niets van wensten af te staan zorgden ze voor het soort bescherming van hun zusje dat leek op absolute veiligheid: met Debby gebeurt niets, want wij passen op, laat haar

maar meegaan. Door de overtuiging die ze uitstraalden, de afnemende energie van moeder en de toenemende onverschilligheid van vader kon Debby zich vaker aan toezicht onttrekken dan haar schoolvriendinnen, die jaloers waren omdat ze alles altijd maar mocht. Naar verjaardagen waar alleen kinderen in de leeftijd van Jules en Jacob kwamen, naar festiviteiten in het buurthuis naast het sportpark, naar schoolfeesten en naar avonden waar geen ouder iets van mocht weten.

Debby was de eerste die alles durfde en die alles deed na het einde van de lessen op de Groen van Prinstererschool waar de jongens van de openbare school naartoe kwamen omdat ze op de Groen van Prinstererschool christelijk waren en christelijke meiden zo heet waren als de pest, kijk maar naar Debby van Selm, daar kun je alles mee.

Op de dag waarop haar vader iets had gehoord - iets, hij wist niet wat hij er mee aan moest, maar hij had geleerd dat je veel kon oplossen met slaan – hadden Jules en Jacob haar geholpen, uit eigenbelang, maar toch. Nee hoor, Debby was met niemand mee geweest, ze hadden op haar gelet, eerlijk waar, als ze de vuilak zagen die beweerde dat het anders was dan zouden ze hem in elkaar slaan.

Hun beloning was een rode wang en, een paar dagen later toen ze zeker wisten dat vader lang bij een klant zou zijn, een blik op wat Debby had laten zien aan Freek. ‘Niet zeuren, we weten alles en anders vertellen we het aan pappa.’ Jules was vier jaar ouder en Jacob drie en ze haalden hun neus niet op voor wat Debby toonde. Voor het eerst zag Debby hoe snel het ging, het hard worden, en hoe lang het bleef en hoe haar broers begonnen te hijgen als ze er een hand omheen vouwde. Ze vroegen allebei met een rode kleur en koortsogen van verlangen of ze mochten proberen, kijken of het bij haar paste, even, een klein stukje maar, als het pijn deed zouden ze ophouden, meteen. Het bleef bij een klein stukje omdat Jules zei dat meer niet mocht als je familie was. De rest van de avond bleven ze kijken, want dat mocht wel, kijken met rode wangen en met nerveuze blikken naar de deur, want vader had niet gezegd hoe laat hij terug zou zijn.

Jules en Jacob waren al uit het huis, de straat en de buurt gegroeid voor ze op hun 18de slaagden voor de havo en weggingen uit Meppel, zover mogelijk weg van de schuur van vader waar ze na de dood van moeder de meeste avonden en elke zaterdag in hadden gewerkt. Als ze terugkwamen, was het vooral voor Debby en elke keer zeiden ze dat ze ook weg moest gaan omdat vader zou blijven slaan, omdat hij als hij haar zag aan moeder dacht en aan wat hij miste.

Ze was gebleven tot ze 21 was, 21 jaar in hetzelfde huis in de wijk achter de watertoren waar Meppel op z'n armst was en waar de huizen elk jaar kleiner leken,

en vermoeder. Na de mavo - 'Mavo is goed genoeg voor een meisje. Het is dat ik je moeder heb beloofd dat je niet naar de huishoudschool hoeft of hoe ze dat tegenwoordig noemen' - kwamen de baantjes in winkels, de bloemenwinkel in de wijk, de kassa van de supermarkt net buiten de wijk en, eerder dan ze had gehoopt, de winkel van Buining. Hoger hoefde een meisje niet te komen. Buining was mode, daar kwam iedereen uit het park, net als moeder voor de kanker haar te pakken nam. Naar Buining ging je om kleding te kopen die degelijk was, maar ook mooi en modieus.

Ze had, na Meppel, gewoond in Zwolle en Amersfoort en voornamelijk gewerkt in modewinkels. Toen ze zwanger was van Godfrey was ze met hem meegegaan naar de kleine bungalow in Nunspeet, een geschenk van Godfreys ouders die rijk waren.

'Zie je wel,' zei ze tegen zichzelf op de eerste dag in hun nieuwe huis toen ze genoot van de ruimte, de tuinen voor en achter en de aandacht van Godfrey, 'als je maar lang genoeg wacht komt geluk ook als je lillek bent.' Die dag voelde ze zich rijk.

5 Ferdinand

Onbegrip vrat door alles heen, het maakte niet uit of je sliep, brood at, of een gesprek voerde. Het was er en het ging zijn eigen gang, in zijn eigen ritme, het was een hele verademing als het je de kans gaf een boodschappenlijst te maken of de sokken te vinden die ergens moesten zijn, zie je wel, als je maar even niets aan je hoofd had, dan keek je wel in de krantenbak.

Voor rust had hij de oude bank nodig en niet de drie jongens die er nu op zaten, snotneuzen met zakken chips waarvan ze een deel morsten, hij zag de stukjes vallen die tussen hun vingers waren verkruid of die uit hun mond schoten omdat ze elkaar veel te vertellen hadden. Halfverstaanbare zinnen en rotzooi op de plaats waar hij bijna elke dag zat. De bank tegenover de school was de bank van Ferdinand te Wolde die Muis werd genoemd vanaf de dag dat zijn boventanden naar voren gingen staan. Als zijn bijnaam Beugel was geworden had hij er meer begrip voor op kunnen brengen, hij had jaren een beugel moeten dragen. Zijn dochters waren naar dezelfde school gegaan als hij en hij had ze honderden keren gehaald en gebracht. Als hij te vroeg was, en dat was hij meestal, dan ging hij op de bank zitten onder de kastanjeboom schuin tegenover de hoofdingang. De bank was oud geworden, opgelapt, opnieuw verweerd, voorzien van nieuwe planken en voor de derde keer aangetast door regen, wind, cola en koekkruiden. Maar niet door graffiti. Zijn bank werd niet beklad.

Wie hem zag zitten, zag een oude man in een regenjas, het enige kledingstuk dat je niet aan moest hebben als je op een bank tegenover een school zat, en die hij aantrok om onbekenden te provoceren en om bekenden te laten zien dat hij schijt had aan wat hoorde en wat niet. Al elf jaar had hij schijt aan alles. Omdat Fione niet was teruggekomen: verdwenen in Ierland, ergens, een tocht gemaakt in ruig gebied en door niemand meer gezien. Ruig, dat was ook onbegrip. Wat was nou ruig gebied. Wild, onbegaanbaar, gevaarlijk, die woorden kon hij plaatsen, maar ruig kreeg maar geen plek in zijn hoofd, dus probeerde hij het elke keer opnieuw. Als je opgaf, kwam je nooit bij een oplossing. Dus dacht hij na over ruig en, bijna automatisch, over Fione en over zijn carrière als politieman die na Fiones verdwijning op een hellend vlak kwam dat zo steil was dat zijn superieuren blij waren toen hij zei dat hij op zijn 55ste weg wilde. Zijn baas had hem geholpen met de financiële afhandeling en gezorgd dat hij een maandelijks uitkering kreeg die groot genoeg was om Heleen van te betalen, bij wie hij inwoonde en die blij was als hij naar zijn bank tegenover de school ging.

Waar dus niemand op hoorde te zitten, zeker geen drie snotneuzen die met chips knoeiden en die schuin naar hem keken toen hij voor hen stond, zich langzaam omdraaide en een beweging met zijn kont maakte voor hij ging zitten. De jongen aan de buitenkant viel, opende zijn mond en sloot hem na de blik.

Dat kon hij nog steeds, praten met zijn ogen, zo kijken dat de ander wist dat hem iets te wachten stond als hij een verkeerd woord zei. Afschrikwekkend kijken, vernietigend. Verliefd kijken ging niet, net zo min als beminnelijk, maar daar maakte hij zich niet druk om. Daar gingen ze, een blik van nog geen 5 seconden en ze stonden op, grabbelden de zakken en een paar losse chips bij elkaar en liepen weg. Ze spraken pas toen ze op afstand waren. ‘Vuile zak.’ ‘Hufter.’ ‘Of het zijn bank is.’

Het was zijn bank. Hij plaatste een elleboog op een knie en steunde zijn kin op de vuist terwijl hij keek naar wat hij al jaren had gezien, de school, het schoolplein met de zandbak waarin alleen kleuters mochten spelen, het fietsenrek, de fietsen tegen het hek, neergekwakt door haastmakers, de struiken die twee keer per jaar werden gesnoeid.

Hij keek en wachtte op de kinderen van de peuterzaal. Kleuterklas heette het in zijn tijd. De vrouw met de blonde paardenstaart zou de deur opendoen, naar hem kijken, knikken en het teken geven dat de kinderen naar buiten mochten. Hij had geen idee hoe de vrouw heette. Voor hem was haar naam Juf. Ze vond het niet onprettig dat hij vaak op zijn bank zat. Dat zei ze toen ze thee bracht op die koude dag begin maart omdat ze bang was dat hij zou bevriezen. Niet onprettig, omdat hij bij de politie was geweest. Ze had gewerkt op een school waar mannen kwamen die vervelend deden, zoals met de kinderen praten, hij wist wel wat ze bedoelde. Hier mocht dat niet gebeuren.

Hij zei dat ze, zolang hij er was, niet bang hoefde te zijn voor mannen met praatjes en dat ze geen thee meer hoefde te brengen, hij was niet zo'n theedrinker.

Zeventien kinderen renden schreeuwend en joelend naar de zandbak, maar klommen niet over de rand. Ze keken niet naar hem, omdat Juf had gezegd dat hij daar hoorde. Niet iemand om bang voor te zijn, maar ook niet iemand om mee te praten, omdat ze nooit met iemand mochten praten die ze niet kenden. Alsof de oudere kinderen hem niet al meer dan een jaar hadden gezien, na een jaar kon je toch wel zeggen dat je elkaar kende.

Hij keek naar de spelletjes die de kinderen deden. Iets met hardlopen, over een paar weken zou een meisje een touw meenemen en zouden ze leren touwtjespringen. Na een kwartier waren de kinderen hun energie kwijt en gingen ze naar binnen. Toen het stil was dacht hij na over wat ruig was, en over Fione die hij alleen 's nachts zag, tussen het slapen en waken in. Mooie Fione met haar lange, blonde haren die ze

rood had geverfd. Op haar elfde zong ze alle nummers van The Dubliners in een ontroerend Meppels/Iers en toen ze 16 was moest en zou ze met hem en Meggie naar Dublin. Drie dagen regen, maar steeds enthousiast. Twee jaar later wilde ze weer. Meggie ging mee en dit keer was het een dag droog. Dat hadden ze allebei als een teken gezien: samen met moeder ging het beter. Dat vond hij ook.

Op haar 20ste ging ze alleen, omdat Meggie ziek was. Alleen. Hij zag in gedachten de jongens op haar afstormen en maakte zich zorgen. Toen ze terug was bloosde ze bij alles wat ze zei en met haar opluchting een week later kon je het huis verlichten. Bijna zwanger geweest, dat maakte hij ervan, maar als hij er iets over zei tegen Meggie dan reageerde ze kribbig. Het moeder-dochter bolwerk kon hij niet slechten en daarom hield hij zijn mond. Toen ze 25 was ging Fione naar Ierland met een vriendin, Alie. Hij had Alie nooit gezien, maar Meggie zei dat het goed was, hun dochter was volwassen, hij kon toch geen invloed uitoefenen. Hij ging zonder iemand iets te zeggen naar Schiphol en zag Fione een man begroeten. Niet kussen, niet beklimmen, gewoon begroeten, maar wel arm in arm naar de incheckbalie. Hij had de man opgespoord en verhoord. Een kennis die een plattegrond was komen brengen van Connemara National Park omdat Fione daar naartoe wilde. Een week nadat Fione terug had moeten zijn was hij naar het Park gegaan, maar hij had haar niet gevonden. Niemand had haar gevonden. Ze was weg, bleef weg en de enige manier om haar te zien was net zo lang wakker te liggen tot ze kwam zeggen dat hij moest slapen.

Hij deed zijn ogen dicht en probeerde zich voor te stellen waar ze had gelopen: Connemara, het bezoekerscentrum met de Diamond Hill en erachter Ballinakill Harbour, de Twelve Bens Mountain Range en Kylemore Valley, het hele verrekte park met al die mooie namen, en met kloven, steile paadjes en verraderlijke afdalingen. Hij had samen met een parkwachter elke spleet gezien, tot hij zeker wist dat ze er niet was. Met de roodwangige politieman Sean die een dialect sprak waar hij nauwelijks iets van verstond was hij naar het westen gegaan, naar de kust omdat iemand dacht dat hij Fione daar had gezien, alleen, met een rugzak, een jonge, slanke vrouw met rood haar. Van Letterfrack langs de kust naar Ballyconneely en het jaar erna zuidelijker. Tot in gehuchten als Mcyrus en Dooyeher waar de wegen doodliepen op niets. Rotsen, afgronden. Ruig gebied. Ruig.

Een inspecteur had op zijn vierde tocht uitgelegd dat ze buitenlanders zoveel mogelijk wilden helpen, hem zeker omdat hij een collega was, maar dat hun middelen beperkt waren en dat mensen soms niet gevonden werden. Soms niet gevonden wilden worden. Dat moest hij goed begrijpen. Niet wilden. Ze zouden opnieuw helpen als ze meer informatie hadden, maar nu ...

Meggie was een keer mee geweest, maar aan Meggie had hij niets als hij wilde zoeken. Meggie was voor korte tochten in de zon, niet voor afronden en mist.

De tegenkrachten waren langzaam sterker geworden. Zo kan het niet langer, Ferdinand, je maakt jezelf kapot en kijk eens naar je vrouw, en naar je dochter Heleen. Dat deed hij, omdat het goedbedoelde raad was en dan zag hij Heleen, die twee jaar ouder was dan Fione en die haar haren zwart had geverfd en verder wilde met haar leven. En dan zag hij Meggie, die geloofde dat Fione dood was en die haar energie op Heleen richtte.

Verder. Dat woord was even erg als ruig. Hij wilde pas verder als hij zeker wist en zolang hij niet wist leefde Fione, makkelijk zat. Dus spaarde hij om naar Ierland te kunnen, nog een paar weken en het was zo ver.

Meggie was overleden toen Fione zes jaar weg was. Bezweken, zei de dokter. Heleen had gezegd dat ze hem een poosje niet wilde zien, maar toen hij op zijn 55ste met pensioen ging, had ze hem de kleine kamer boven gegeven. Groot genoeg voor hem en voor wat hij nog had: foto's van Fione, zijn trouwfoto, foto van Meggie en van Heleen. Tekeningen van de kleuterschool. Rapporten. Een poëziealbum, een pop, de slab die Fione altijd bij zich had toen ze een peuter was, een springtouw, rolschaatsen, dingen die je niet weg deed omdat weg doen hetzelfde was als toegeven dat ze er niet meer was. 'Ze is uit het leven,' had een collega een keer gezegd. Maar niet uit zijn leven, niet zolang hij geen lichaam zag, of gebitsresten. Bewijzen.

Hij schrok toen hij een stem hoorde.

'Weet u nog wie ik ben?'

Hij herkende haar stem eerder dan haar gezicht dat hoekiger was geworden, harder. In haar ogen las hij wat hij elke ochtend in de spiegel zag, pijn en wanhoop.

'Dag, Debby.' Debby van Selm, een van de meisjes die hij als wijkagent extra in de gaten hield omdat ze donderjaagde met jongens, nee, fout, omdat ze jongens met haar liet donderjagen. 'Je moet me helpen. Mijn kind is dood en ik zoek iemand. Ik heb hulp nodig.'

'Ik ben niet meer bij de politie.'

Ze luisterde niet. 'Ze zeiden dat u hier zat, bijna elke dag, en ik dacht ... Ik weet niet meer wat ik dacht. Ik zoek hem, maar dat kan ik niet alleen.'

Bij elke zin deed ze een stap naar achteren.

'Ben je bang voor me?'

Nog een stap. 'Vroeger wel. Iemand moet helpen.'

'Als je gaat zitten ...'

Een sprongetje en een hand tegen de keel. 'Over 10 minuten moet ik in de Action

zijn. Daar werk ik. Volgende keer neem ik een foto mee. Goed?’

Hij zei: ‘Goed,’ maar ze was al weg. Ze liep nog net zoals vroeger toen ze de spillebenen van een puber had, een beetje schommelend of ze niet wist waar ze eigenlijk naartoe moest.

Hij keek haar na tot ze uit zicht was en wreef over zijn gezicht. Hij zou haar helpen, dat had hij evengoed meteen kunnen zeggen.

6 Elmer

Praten met Ludo was als lopen op de hei, elke keer stapte je op een pol en zwikte je enkel, even niet je hoofd erbij en je kon je eigen gat graven. Hij wist het, maar hij wist niet wat hij er tegen moest doen. Hij wist ook nooit wanneer Ludo kwaad was, al kon hij daar vrij zeker van zijn op de dagen waarop ClaireAnne zei dat hij op het terras moest blijven wachten. Omdat Ludo zijn verhaal over Gonda wilde horen, daar was hij zeker van. Het was goed gegaan en ze had alles verteld wat Ludo wilde weten, maar dat was voor Ludo niet altijd een reden om niet kwaad te zijn. Dus zat hij roerloos op de stoel die ClaireAnne had aangewezen en dacht hij voor de duizendste maal aan wat hij had moeten doen op de dag waarop Ludo de kamer in de Bon Futuro-gevangenis op Curaçao binnenliep waarin hij zat te wachten. Onder koele lucht, dat wel, en als je in de Bon Futuro onder de airco werd gezet dan kwam er iemand die belangrijk was.

‘Ik ben Ludo Peijnenborg,’ zei de kleine man die bij de deur bleef staan, die knikte toen hij de airco zag en die de bewaker met een handgebaar naar buiten stuurde. ‘Waarom zit je?’

Hij ging meteen staan. Kamer met airco, bewaker buiten de deur. Er moest een beter woord zijn dan belangrijk.

Hij probeerde niet te laten merken dat hij onder de indruk was van de man in het witte pak, het lichtblauwe overhemd en de gepoetste schoenen. Een vijftiger die jonger leek door zijn lange, zwartgeverfde haren. En met de felste ogen die hij ooit had gezien. Ogen met vreemde lichtjes. Als hij beter had gekeken had hij geweten dat hij beter terug kon gaan naar zijn cel.

‘Jij bent dus Elmer Melaan,’ zei de man die met een zakdoek de leuning van een stoel afveegde en er op tikte met knokkels vol van het eelt dat je krijgt van vechtsporten met planken en stapels stenen. ‘Maak het je gemakkelijk en vertel waarom je hier zit.’

Hij voelde zijn mond openzakken. Als er één vraag is die je in een gevangenis niet stelt. ‘Het was een misverstand.’

‘Eentje van 5 jaar,’ zei Ludo. ‘Flink misverstand.’ Hij bewoog geen spier. Als iemand in balans was dan Ludo Peijnenborg, ze zouden bij NASA een probleem hebben als ze bij het uitbalanceren Ludo als maatstaf namen. Hij zag zichzelf niet bepaald als een zenuwpees, maar met Ludo kon hij zich niet meten. Twee minuten in hetzelfde vertrek en hij wist wie de baas was.

De glimlach van Ludo was sneller dan het licht. ‘Ik heb je dossier gelezen en nu

wil ik weten of het klopt met wat jij te vertellen hebt. Hou de eerste 20 jaar maar kort.'

Het moment van teruggaan naar zijn cel was verstreken en hij wist het. 'Geboren op Bonaire. Vader nooit gekend. Hij kwam uit Nederland, of België, mijn moeder wist het niet zeker. Drie tantes, twee nichtjes, een zuster die op St. Maarten woont. Tot mijn twaalfde naar school. Beetje werken op het strand.'

'Allemaal vrouwen.'

'Uhuh.'

'Werken op het strand. En vrouwen.'

Na de basisschool was zijn echte opleiding begonnen, hij wist al voor hij tien was waar zijn hart lag en hij vergeleek het graag met vioolspelen, jong beginnen, elke dag oefenen en volhouden. Vrouwen. 'Toen ik bijna 20 was ging ik naar Curaçao.'

'Omdat de vrouwen op Bonaire op waren?'

Elk seizoen kwamen er nieuwe, maar niet zoveel als hij wilde en te veel die met familie waren of met een man die oplette. Zijn specialiteit was middelbaar met een oog voor gouden sieraden. Of nee, nou loog hij, zijn echte specialiteit was huilen. Dikke tranen op elk gewenst moment en vrouwen van middelbare leeftijd reageerden daar het best op.

'Curaçao was booming. Ik moest even van Bonaire weg.'

'Omdat ze je in de gaten hadden.'

Een beer van een vent zag hem in actie. Zijn vrouw had gezegd dat ze alleen was, maar ze waren nog niet halverwege toen hij binnenkwam, krom door de diarree. Als de man geen kramp had gekregen was het vechten geworden. Elmer tegen de beer en geloof maar niet dat de beer verliest.

'Ze zei dat ze alleen was.' Het was een bedrijfsongelukje. Kon gebeuren.

Dat zei Ludo ook. 'Kan gebeuren. Behalve als je voor mij werkt.'

Toen werd het interessant.

'Voor u?'

Dat was het goede antwoord. Ludo was een jou die vond dat hij een u hoorde te zijn.

'Ze zeggen dat je over het algemeen goed kunt taxeren.'

Had hij dat niet bewezen met dat u?

'Behalve dan dat je hier zit. Als je voor mij werkt maak je geen fouten.'

Hij nam zich voor zich aan die richtlijn te houden. Geen fouten was altijd goed.

'Ik moet nog bijna 2 jaar.'

Door een vrouw die een vriendin was van een vrouw die een nicht had die bevriend was met de zoon van iemand van justitie, hoe kon je zoiets nou vóór zijn.

‘Boter en suiker,’ zei de agent toen hij de handboeien om had. ‘Zo ga je er in, met boter en suiker.’ Het klopte helemaal, behalve dat Bon Futuro geen boter had en ook geen suiker, alleen corrupte bewakers en een levendige handel in drugs en drank. Geen wonder dat ze na gezeur uit Nederland de naam hadden veranderd in Sentro di Detenshon i Korekshon. Niet dat de gevangenis er beter door was geworden.

‘Over die 2 jaar praten we volgende keer,’ zei Ludo. ‘Begin maar na te denken over wat je voor me kunt doen, en wat je wilt doen.’

Alles. Dat zei hij en hij meende het.

Bij de tweede ontmoeting in de Bon Futuro had Ludo een man bij zich van tegen de 2 meter, met een buik of ze hem hadden opgeblazen.

‘Dit is Romero,’ zei Ludo. ‘Weet je nog wat we de vorige keer hebben afgesproken?’

Ze hadden niks afgesproken, maar hij begreep dat Ludo weinig verschil zag tussen iets opperen en een akkoord.

‘Dat ik zou doen wat u zei?’

‘Precies,’ zei Ludo. ‘Geef Romero eens een trap in zijn kruis?’

Hij zag dat Romero bleef staan waar hij stond. Hartstikke stoned, of compleet gek. Als je hoorde dat je in je kruis werd getrapt dan deed je op z’n minst je bovenbenen tegen elkaar. Hij zou zijn kroes pakken en als een toque in zijn broek stoppen, je kon niet voorzichtig genoeg zijn. ‘Ik?’

‘Dacht je dat ik het zelf zou doen,’ zei Ludo. ‘Ik wil weten waar je staat. Je luistert of je luistert niet. Hier kun je kiezen, maar straks, daarginds,’ hij wees naar een punt waar het strand was, met honderden vrouwen, ‘kan het niet meer. Wat zal het zijn.’

Hij stond op en ademde diep in. Hij probeerde oogcontact te krijgen met Romero, als hij vonkjes zag schitteren zou hij ervan afzien, van die waanzinvonkjes die je vertelden dat je uit moest kijken. Een geluid van Ludo bracht hem in actie. Niet uitstellen wat je toch gaat doen. Hij haalde uit en schopte, niet hard, maar hard genoeg, hij zag zichzelf dubbel slaan, over de grond rollen, roepen om zijn moeder.

‘Harder,’ zei Ludo. ‘Als je de dingen niet goed kunt dan heb ik je niet nodig.’

Dit keer ging Romero tegen de grond, met open ogen en een blik of hij niet begreep wat er aan de hand was. Ludo likte zijn lippen en keek op een manier die hij niet meteen thuis kon brengen. Pas veel later dacht hij aan wreed.

‘Ik hou van goud,’ zei Ludo.

Hij knikte. Wie niet.

‘Kijk eens in zijn mond? Ik dacht dat ik een gouden tand zag.’

Romero deed zijn mond open voor het hem was gevraagd en hij zag een gouden tand.

Ludo pakte een combinatietang uit zijn tas, een aktetas, zoals advocaten hadden. ‘Ik wil die tand,’ zei hij. ‘Pak ’m maar.’

Hij voelde een golf braaksel en slikte. Daar stond hij, in een kamer met airco, samen met een man die met een zakdoek zijn handen afveegde en die goud wilde uit de mond van een reus die zijn ballen lag te tellen.

‘Nu?’ Nee, gisteren, hij kon het zien aan de vlag van woede die over Ludo’s gezicht trok. Dus dat was het, kalm tot een bepaald punt, maar daarna ... Hij moest nodig opnieuw nadenken over de tijd die hij nog te gaan had en over de vrouwen die in die periode over het strand liepen. Hij zuchtte en pakte de tang.

‘Als je beeft kost het hem twee tanden,’ zei Ludo, ‘en dan wordt hij kwaad.’

Alsof Romero van één tand zou genieten.

‘Als je denkt dat ik meer plezier beleef aan langzaam dan heb je het mis,’ zei Ludo. ‘Als je voor mij werkt doe je wat je wordt gezegd, ik blijf dat niet herhalen.’

Hij trok de tand eruit, wreef hem langs zijn T-shirt en zei: ‘Uw goud.’ Zo koel als hij kon. ‘Uw goud.’

‘Dank je,’ zei Ludo. ‘Doe de tang maar in de tas en sta over een week klaar.’

Precies een week later kwamen ze hem halen. Niet Ludo, maar een kleine man met het soort aktetas dat Ludo ook bij zich had en een bewaker die papieren in zijn hand hield. Ze zeiden geen woord, wezen, knikten, brachten hem naar buiten en zetten hem in een taxi waarin Romero zat. Het duurde niet lang of hij begreep waarom Romero zich in zijn ballen had laten trappen, maar toen kon hij niet meer terug.

En daardoor zat hij nu op een stoel in ’t Gooi te wachten en te denken aan de Bon Futuro en aan Curaçao dat steeds meer leek op het beloofde land.

Hij huiverde toen hij Ludo hoorde komen en vroeg zich af waar hij dit keer voor uit moest kijken en welke struik heide er nou weer klaar lag om zijn poten over te breken.

7 Debby

Zij was degene die erover moest beginnen, op die late herfstdag waarop het nog zonnig was en Godfrey geen last had van wanen en rustig op de bank in de voortuin zat. Op die dag zei ze, nadat ze een blikje bier voor hem had gehaald: ‘Het gaat niet meer, Godfrey.’

‘O.’

Praten met Godfrey was zwemmen in stroop.

‘Met ons. Hier, in dit huis. Het gaat niet meer. Luister je wel?’

Voor het ongeluk was hij een paar keer opgenomen op de PAAZ-afdeling van het ziekenhuis aan de rand van de stad. PAAZ was de gekkenafdeling. Zo had ze er haar vader over horen spreken en haar broers en zo heette het in haar hoofd. Godfrey moest naar de gekkenafdeling, want hij had last van stemmen, en een depressie die zij meltdown noemde omdat ze dat een mooi woord vond. Een inzinking.

Borderlinegek, wat iets anders was dan helemaal gek, maar gek genoeg, en na het ongeluk was het erger geworden. Met haar ook. Soms dacht ze dat Godfrey dezelfde was gebleven, maar dat het in haar zat, zo diep dat het er nooit meer uitkwam.

‘Ja, hoor,’ zei Godfrey.

‘Is dat alles? Ik zeg dat het niet meer gaat en jij zegt “ja hoor”?’

‘Je denkt te veel aan Fr...’

Ze had het zien aankomen en drukte een hand tegen zijn mond voor hij de naam kon uitspreken. ‘Niet doen. Niet zeggen.’ Het bierglas viel op onkruid, aan de tuin deden ze niets meer.

‘Ik zei toch niks?’

Sinds het ongeluk wilde ze zijn naam niet meer horen. Hij was er niet meer en zijn naam ook niet. Wat was gebleven was mijn jongen, mijn mannetje. Zo dacht ze aan hem, elke dag. Mijn jongen. Ze pakte het glas en schonk bier in. ‘Drink nou maar. Het gaat niet meer, Godfrey. Ik weet dat je hier niet weg kunt, omdat je dan, nou ja, je weet wel.’ Overstuur raakt. Gaat bewegen als een trekpomp, niks zegt of misschien een paar woorden, wacht tot de druk binnenin zo groot is dat het er uit moet en je gaat schoppen en slaan. ‘Ik kan het niet meer, hier.’ De straat uitlopen en de greppel zien waar hij in verdronk, de mensen aankijken die haar wanhoop hadden gezien toen ze haar jongen naar binnen droeg omdat ze wilde dat hij droge kleren aan had voor hij naar het ziekenhuis ging. Omdat je ziek werd van natte kleren, verkouden, en hij had al iets astmatisch. Hij was toen al overleden, maar iedereen - politie, verplegers, arts, burens, nieuwsgierigen - had meegeleefd, natuurlijk moest hij droge

kleren.

Dat kon ze niet meer aan, al de plaatsen waar hij gelukkig was geweest, de keuken waar de taart op hem stond te wachten met de zes kaarsjes die hij uit zou blazen als de visite er was, de kleine bijkeuken waarin het karton dat om de fiets had gezeten weken was blijven liggen. Ze had de kracht niet om het op te ruimen en Godfrey stapte er gewoon overheen. Voor hem was het karton. Voor haar het einde van geluk.

Ze wist dat hij wakker was, maar niet dat hij op blote voeten naar beneden was gelopen, op zoek naar cadeautjes. In de kamer kon ze precies zien waar hij was geweest en het verbaasde haar dat ze niets had gehoord. De mand met tijdschriften lag op zijn kop, het kastje met de schaar, de nagelvijl, potjes met nagellak die ze had laten staan en tientallen dingetjes als paperclips, schroeven, Belgische Franken waarvan ze niet wist hoe ze er aan was gekomen omdat ze zich niet kon herinneren dat ze in België ooit iets had gekocht, de stukjes ijzer die ze op de keukenvloer had gevonden en die toch ergens vandaan moesten zijn gekomen, haarschuijfjes, het doosje met zijn eerste wisseltand, alles lag op de vloer, hoe kon een kind van net zes zo onhoorbaar rommel maken? Ze hoorde hem pas toen hij het karton van de fiets scheurde, het enige dat hij voor zijn verjaardag had gevraagd. Godfrey had op een rommelmarkt een fietsje gevonden met twee steunwielen. Daarop had hij het geleerd, maar nog voor hij vijf was vond hij de fiets te oud, te klein, te lelijk. Op alle drie punten had ze hem gelijk gegeven, maar Godfrey was al vaak bij de gekken en achter elkaar ging alles stuk, de wasmachine, de strijkbout, de enige radio, het koffieapparaat. De fiets moest wachten. Vier maanden voor zijn zesde verjaardag was de verlanglijst klaar. Fiets, stond er in grote, onzekere letters schuin over een vel papier van A4-formaat. Iemand - hij wilde niet zeggen wie - had hem voorgedaan hoe je het moest schrijven. Fiets.

Ze had het papier op het bord in de keuken geprikt en ze had er elke dag naar gekeken. Toen Godfrey terug was had ze er met hem over gepraat. Twee dagen voor de verjaardag hadden ze de fiets gekocht: rood, net niet zo groot dat ze blokken op de trappers moesten maken, maar groot genoeg voor een zesjarige om trots op te zijn.

‘Fiets,’ zei hij toen ze naast hem stond.

‘Voor je verjaardag, lieverd.’ Ze gaf hem een kus, maar kon hem niet zolang vasthouden als ze wilde, want hij wilde naar het cadeau. ‘Gefeliciteerd, lieve schat. Ik zal pappa roepen.’

Hij wilde fietsen, meteen, voor het ontbijt, voor het gebakje dat ze speciaal voor hem bij de taart had gedaan. Fietsen voor het huis, iedereen die door de straat kwam moest het zien.

Naast elkaar stonden ze te kijken en Godfrey had een arm om haar heen geslagen en haar tegen zich aangedrukt omdat het een speciaal moment was, bijna magie, hun kind dat voor de eerste keer op een fiets stapte zonder steunwielletjes en er op wegreed of hij nooit anders had gedaan. Weken later was haar te binnen geschoten dat hij bij iemand moest hebben geoefend, op de peuterzaal, of bij het vriendje in de zijstraat, maar vandaag dacht ze alleen aan trots. Zij, Debby van Selm en hij, gekke Godfrey Pennaerts, hadden toch maar die prachtige jongen gekregen die God had moeten heten van hem en Freddie van haar, maar die de naam Freddie had gekregen omdat de ambtenaar de hanenpoten niet had kunnen lezen op het briefje dat ze Godfrey had meegegeven waarna Godfrey de naam verkeerd had gespeld. Die prachtige Freddie was, trots als een pauw en met een kaarsrechte rug, door de straat gereden op zijn nieuwe fiets of hij nooit anders had gedaan. De hele ochtend, omdat hij niet van ophouden wist. Tussen de middag toen ze hem af en toe een stuk brood in de mond stopte omdat hij toch moest eten. In de middag, toen de verpleegkundige op bezoek kwam voor haar maandelijkse gesprek over hoe het ging de laatste tijd. Als de verpleegkundige kwam, maakte ze thee en bleef ze binnen omdat ze wilde horen wat Godfrey zei. Meestal dat het goed ging, dat hij hele nachten sliep, dat hij niets stuk had gemaakt; dat soort leugens. Freddie was buiten, waar ook de buurman was die zei dat hij een oogje in het zeil zou houden.

De buurman was weg toen de verpleegkundige klaar was. Drie kwartier later vonden ze Freddie in de greppel aan het eind van de straat waar zijn vriendje woonde, het hoofd half onder water, de fiets over hem heen, voet tussen de spaken. Nog voor hij droge kleren aan had wist ze dat ze zijn naam niet meer zou uitspreken.

‘Heb je daarom je haren afgeknipt?’ vroeg Godfrey.

Het was de eerste keer dat hij er iets over zei. Maandenlang geen woord. Niet dat hij het jammer vond van haar lange haren, niet dat ze nu piekten, niet dat er rechts een kale plek zat omdat het moeilijk knippen is als je voor de spiegel staat te huilen.

Een uur voor ze de schaar pakte had ze gehoord wat de hele straat al wist. Dat haar jongen misschien was aangereden. De vrouw die er een opmerking over maakte schrok van haar reactie. ‘Of wist je het niet?’

Ze gaf geen antwoord omdat ze bang was dat ze tegen de grond zou slaan en bleef roerloos staan tot het gesuis in haar hoofd afnam. ‘Wat zei je?’

De vrouw zei het nog een keer: ‘Ze zeggen dat er een auto was, een grote. Grijs of vuilwit, zoiets en dat die je zoon ... Wist je het echt niet? Als ik dat had geweten. Sorry hoor.’

Iedereen wist het, iedereen in de straat, in de buurt, daarom keken ze zo als ze

langsliep, omdat ze meer wisten, maar er niet met haar over durfden praten.

De aarde spleet nog steeds, grote scheuren die doorliepen tot in haar ziel waar het borrelde als lava, ze kon de plofjes voelen, overal in haar lichaam, bloed dat kookte en als het waar was dat je hersenfuncties uitvielen als er belletjes in kwamen dan had ze van haar hoofd niets meer te verwachten.

‘Mijn jongen is niet zo maar een greppel in gereden?’

‘Ik snap niet dat niemand je dat heeft verteld. Volgens mij weet de politie ervan.’

Toen ze er zeker van was dat ze niet zou vallen liep ze naar huis en toen haar handen niet langer trilden belde ze de politie. Drie keer, want twee keer kreeg ze een mededeling van een computer die wilde dat ze iets koos, gevolgd door een muziekje waar ze niet tegen kon, James Last, iets met veel violen, net als op de begrafenis.

Wachten is het vertragen van tijd, een klok die zich anders gaat gedragen, geluiden die doffer worden, gedachten die elkaar achterna zitten en waarvan je er niet een zo te pakken krijgt dat hij blijft staan. Wachten is kruimels tellen die naast je bord zijn gevallen, beelden zien die niet bestaan, stemmen horen. Wachten is langzaam zo boos worden dat de eerste de beste die aanbelt de wind van voren krijgt. Of ze verdomme niet een beetje haast hadden kunnen maken, ze had niet voor haar plezier drie keer gebeld, vier omdat de derde keer iemand zei dat het bureau was gesloten, maar dat hij door zou verbinden, waardoor ze weer violen hoorde, nu met trompetten. De agent tegen wie ze uitviel was tien jaar jonger en bloosde toen ze zei dat ze om Annet van nazorg had gevraagd die op de dag na het ongeluk op bezoek was geweest en dat ze niet begreep waarom het zo verdomme lang duurde, als ze al niet binnen drie uur bij haar thuis konden zijn hoe dachten ze dan de automobilist te pakken die haar jongen ...

Ze werd niet meegenomen naar het bureau omdat ze moest huilen en de agent zich het jongetje herinnerde dat in een greppel was gereden. Maar het scheelde weinig, ze moest goed begrijpen dat de politie niet overal meteen kon opdraven na een telefoontje van iemand die nauwelijks was te verstaan, ze hadden meer te doen en wat bedoelde ze eigenlijk met automobilist die haar jongen. Welke automobilist.

Anderhalf uur later kwam Annet. Met excuses, een bloemetje dat ze van haar eigen geld had gekocht en het aanbod haar haren bij te knippen en iets te eten te maken, iets warm.

Het werd thee en de tweede boterham van de dag, aan de tafel in de woonkamer met uitzicht op de tuin met onkruid. Daarna lange stiltes, korte zinnen, zuchten die door de ander werden overgenomen, snelle blikken en eindelijk: ‘Ik wil het weten van die aanrijding.’

‘Ik weet het zelf ook maar net,’ zei Annet. ‘De communicatie tussen de afdelingen,

je wilt het niet weten.’

Dat wilde ze wel, maar ze zei het niet, omdat Annet verder ging.

‘We kregen een melding van iemand die zei dat hij dacht dat je zoon misschien was aangereden.’

‘Misschien.’

‘Of schrok van een auto die vlak langs hem reed. Er lag modder op de weg, dus het kan zijn dat hij gewoon is geslipt en weg is gegleden.’

Naar nog geen decimeter water, en niemand die hem zag, midden op de dag.

‘We hebben geen sporen aangetroffen die wijzen op een aanrijding. Maar een dag na het eerste telefoontje kregen we er nog een. Met hetzelfde verhaal.’

‘Over een grote auto die grijs was of wittig. Weten jullie wie belden?’

‘Daar mag ik geen inlichtingen over verstrekken, Debby. We kijken uit naar een grote auto, maar we hebben geen kenteken. Er is geen grote grijze of vuilwitte auto met een deuk naar een garage in de omgeving gebracht. Alles wat we hebben is twee telefoontjes.’

Het was niet voldoende voor inspanning, ze zag het aan Annets gezicht. ‘Als ik hem vind dan maak ik hem dood.’

‘Dat is de reden waarom we je niet hebben lastiggevallen. Je hebt een ellendige tijd achter de rug, Debby, en daarom zal ik doen of ik je laatste zin niet heb gehoord. Ben je al bij je huisarts geweest?’

Voor wat. Slaapmiddelen? Iets om me rustig te houden? ‘Ik ben rustig.’

‘Zorg dat het zo blijft,’ zei Annet. ‘Alsjeblieft, zorg ervoor, maak het niet erger dan het al is. Doe alsjeblieft geen rare dingen.’

Toen ze alleen was voelde ze zich rustiger. Ze had een doel en daarvoor moest ze weg uit Nunspeet.

‘Ik heb mijn haren al wekenlang kort, Godfrey. Waarom zeg je er nu pas iets over?’

‘Weet ik niet,’ zei hij. ‘Zomaar. Waar ga je heen, Debby?’

Als hij haar naam uitsprak was hij helder, soms het begin van de oude Godfrey die haar aan het lachen kon maken, die haar er op het buurtfeest van overtuigde dat ze met hem mee moest gaan, die haar nog dezelfde nacht zwanger maakte en met wie ze trouwde omdat de familie - haar vader, haar broers, Godfreys ouders, zijn zus en zijn broer - zeiden dat trouwen het beste was.

‘Weet ik niet. Gewoon weg. Het gaat niet meer. Dat vind jij toch ook?’

‘Waarom zou ik iets vinden? Jij bent degene dat altijd van alles vindt.’

Zo zouden ze in een kringetje blijven ronddraaien omdat Godfrey niet zou zeggen wat hij dacht of het niet onder woorden kon brengen.

‘Dus je vindt niks.’

Het viel haar op dat ze er niet bij zuchtte. Dit soort gesprekken was gewoon geworden, het was al mooi dat hij zich niet opwond en sloeg of schopte.

‘Ik vind alles. Nou goed? Ik vind alles, maar nooit wat ik volgens jou moet vinden. Waarom donder je niet op.’

Of het zijn idee was. Hij had bedacht dat ze weg moest gaan en zo zou hij het verder vertellen.

‘Goed, Godfrey. Zo gauw mogelijk.’